

# Üleminek eestikeelsele haridusele haridustöötajate ja perede vaatenurgast ning Narva haridusfoorumi tulemustest

---

Marju Lauristin

EHF 7 detsember 2023

Tallinn



EESTI  
HARIDUSFOORUM

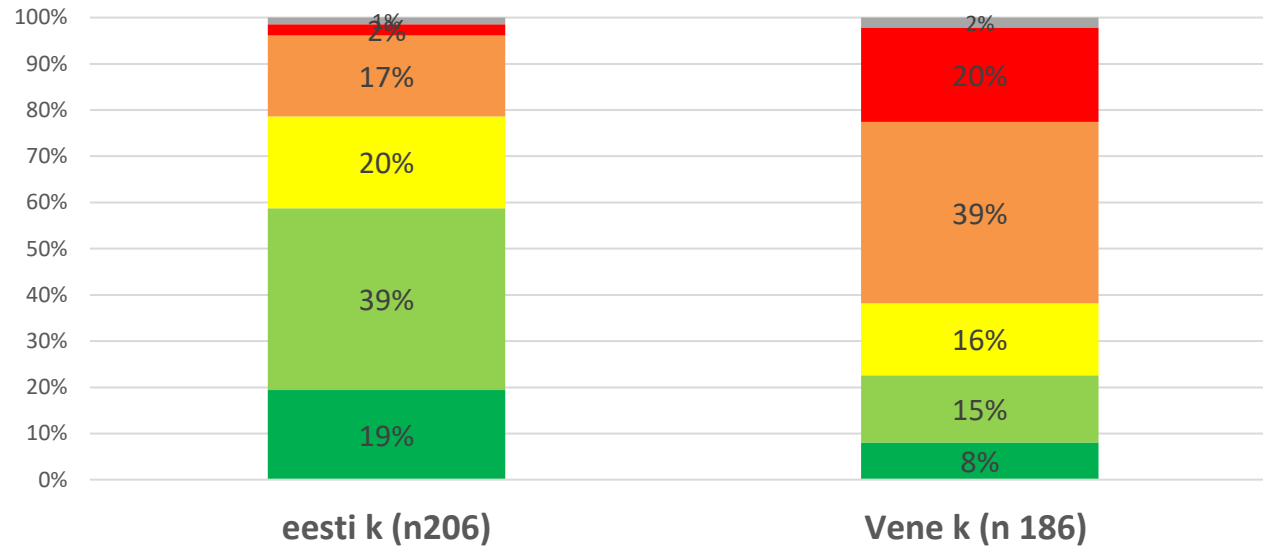
# Küsimustikust

- Küsitlus toimus Survey Monkey keskkonnas eesti ja vene keeles
- Küsimustikule vastas septembri ja oktoobri kuu jooksul 409 inimest
- Vastajate jaotus lähtudes nende seosest eestikeelsele haridusele üleminekuga:

	<i>Eesti k</i>	<i>Vene k</i>	<i>Kokku</i>	
<i>venekeelses koolis õppiva lapse vanem</i>	22	119	141	33%
<i>eestikeelses koolis õppiva lapse vanem</i>	43	38	81	19%
<i>haridusjuht, ekspert</i>	37	18	55	13%
<i>õpetaja, tugispetsialist eestikeelses koolis</i>	45	2	47	11%
<i>haridusprobleemidest huvituv kodanik</i>	30	13	43	10%
<i>õpetaja, tugispetsialist venekeelses koolis</i>	15	27	42	10%
<i>Kokku</i>	192	217	409	100%

Valitsus on otsustanud, et aastast 2024 asuvad kõik lapsed õppima 1. klassis eesti keeles ning aastast 2030 peavad kõik Eestis alaliselt elavad lapsed omandama üldharidust ainult eesti keeles. Kas peate seda eesmärki saavutatavaks?

## Eesti- ja venekeelsete vastajate hinnang reformi eesmärkide saavutatavusele



■ Jah, kindlasti ja täielikult

■ Raske öelda, ehkki tasub püüda

■ See eesmärk ei ole kunagi saavutatav ja seda ei olegi vaja ■ Ei tea, ei oska öelda

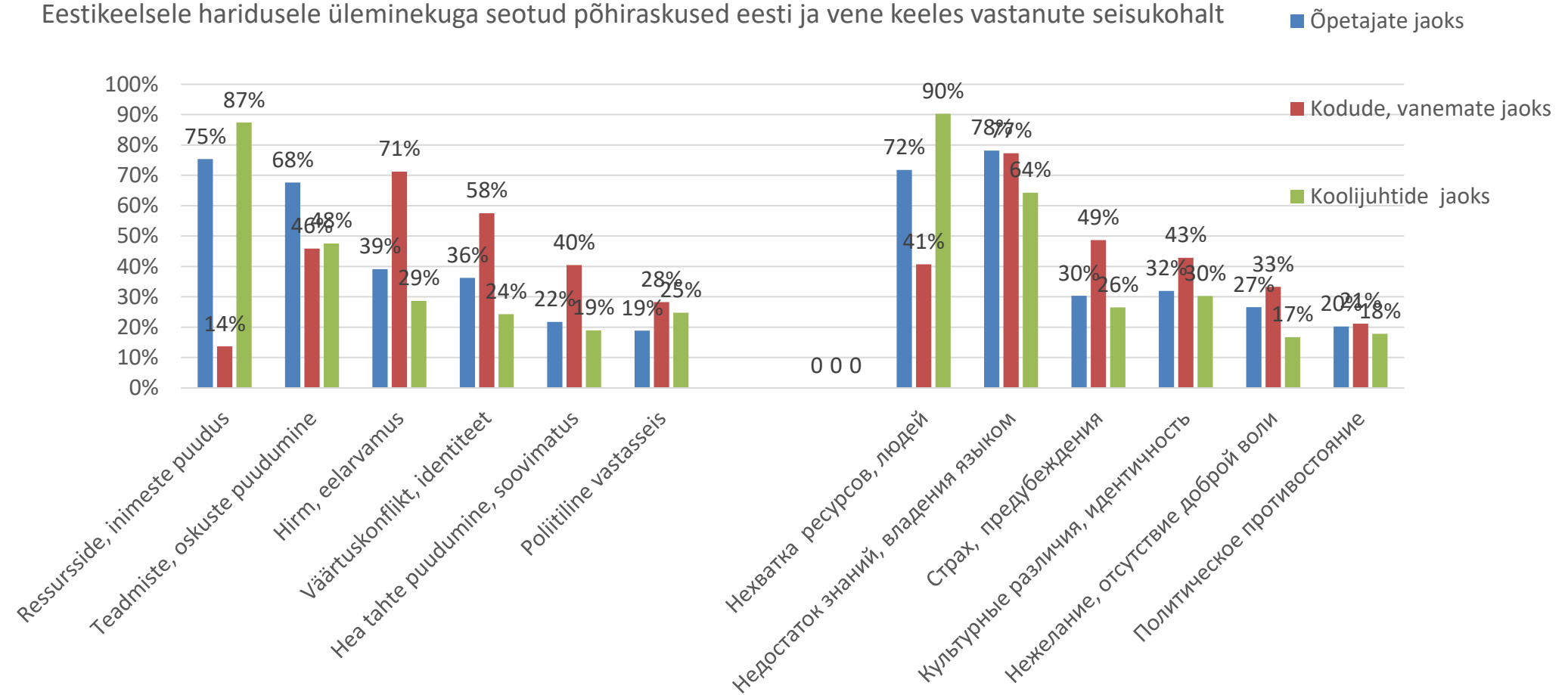
■ Suures osas saavutatakse, mõned erandid ikka jäävad

■ Suure tõenäosusega seda eesmärki ei saavutata

Vene keeles vastanute seas oli valdav pessimistlik suhtumine reformi edukusse (59%), eesti keeles vastanute enamus (58%) uskus reformi õnnestumisesse

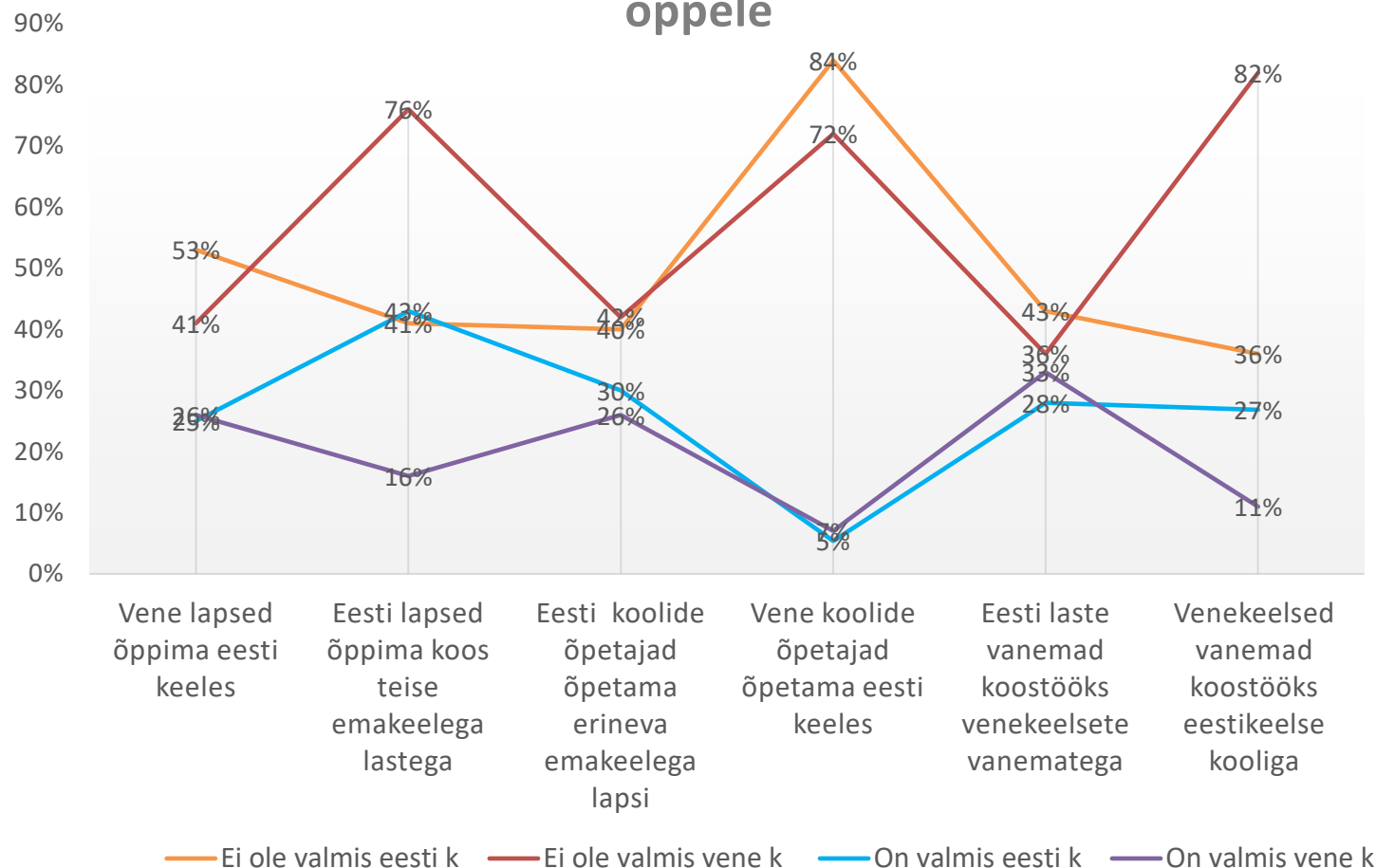
Põhiraskused üleminekul eestikeelsele haridusele on koolide ja venekeelsetes perede jaoks eeskätt seotud ressursside ja teadmiste-oskuste ebapiisavusega, eestikeelsetes vanemate seas tundub olevat väärtuskonfliktide ja kommete erinevuse suhtes olevat suurem hirm ja tugevamad eelarvamused kui venekeelsetes peredes

Eestikeelsele haridusele üleminekul seotud põhiraskused eesti ja vene keeles vastanute seisukohalt



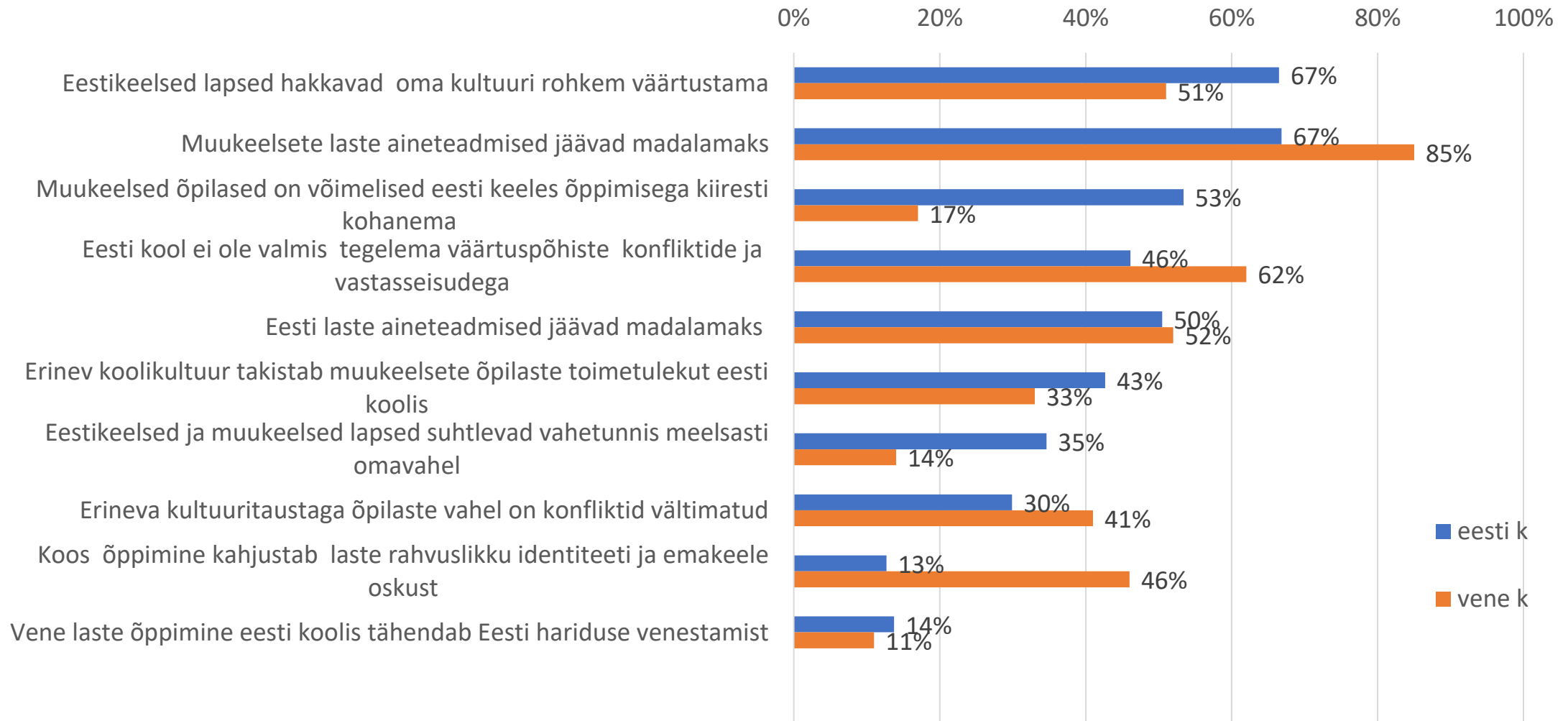
Hinnangud laste, vanemate ja õpetajate valmisolekule koostöökse venekeelsete perede laste õppimisel eesti keeles koos eesti lastega: rohkem ollakse valmis koostöökse eesti peredes kui venekeelsetes peredes, kõige vähem arvatakse uueks olukorraks valmis olevat venekeelseid õpetajaid

## Valmisolek koostöökse üleminekul eestikeelsele õppele



# Eestikeelsele haridusele ülemineku mõjud vastanute arvates

Eestikeelsele õppele ülemineku mõjud eesti ja vene keeles vastajate silmis



# Venekeelsete vastajate suurimad mured

Многие обсуждения касаются того, какое влияние окажет переход на эстоноязычное образование на взаимоотношения, на развитие и идентичность детей. В какой степени Вы согласны со следующими утверждениями?

	да	нет	не знаю
Успеваемость русскоязычные детей пострадает, поскольку им трудно мыслить на эстонском языке	85%	7%	8%
<b>Чтобы помочь своим детям с учебой в эстоноязычной школе, родителям необходимо дополнительное обучение и консультации</b>	83%	12%	6%
Школа с эстонским языком обучения не готова решать ценностные конфликты между детьми, с разным родным языком	62%	31%	7%
Совместная учеба в эстонской школе наносит ущерб детям, для которых эстонский язык не является родным, влияя на их идентичность и владение родным языком	46%	25%	29%
Конфликты между учащимися с разным родным языком неизбежны	41%	29%	30%
<b>Различная культура взаимоотношений в эстонских и русскоязычных школах является основным препятствием для русскоязычных детей, чтобы справиться с учебой в эстоноязычной школе</b>	33%	28%	39%
Эстонские и русскоязычные дети на переменных с удовольствием общаются друг с другом на эстонском языке	14%	44%	42%
Учащиеся, для которых эстонский язык не является родным, смогут быстро адаптироваться к обучению на эстонском языке	17%	22%	60%
Обучающиеся в эстонской школе русскоязычные дети — это риск русификации образования в Эстонии	11%	31%	59%



Что, по Вашему мнению, является самым большим вызовом, от преодоления которого зависит успех в переходе с русскоязычного образования на эстоноязычное?

- **Национальный вопрос: незаинтересованный в этом эстонец не обучит русского (появление национализма в школе со стороны учителей к детям).**
- Проблема в сегрегации, если в русских школах будут учиться дети на эстонском, но они не будут видеть эстонцев, проблема разных ценностей не пропадет.
- **Нехватка специалистов, именно носителей языка с педагогическим образованием, которые знают КАК обучать на не родном языке ребенка. Очень мало детей справится с нагрузкой в школе, будет огромное количество неуспевающих детей, с низкой самооценкой, в итоге это дети улицы.**
- Отсутствие как учителей, так и адаптированных материалов. **Ученики с особыми потребностями должны получать знания на родном языке. В противном случае они совершенно выпадают из образовательного процесса.**
- **Коммуникация учителей эстонских и русских школ, точнее ее отсутствие.** Каждый живет в своем мире

## Eesti keeles vastanute kommentaarid sellele, mis takistab ülemineku eesmärki saavutada

- Inimeste suhtumine. Eesti keele ja eesti keeles õppimine on turundatud pealesurutud kohustuse ja nõudena, peaks pöörama hoopis tähelepanu selle kasulikkusele ja võimalustele õppijale.
- Ei ole võimalik õppida ilma ilma keelt oskamata. Kooli tulevad lapsed peavad olema valmis eesti keeles õppima. Ei ole mõeldav, et ühes klassis on andekas eestlane ja keelt mitte oskav muukeelne õpilane. Esmalt ikka keeleõpe nii et kumbki pool ei kannataks.
- Vaja on koolitada pädevaid õpetajaid ja koostada uued (sh interaktiivsed) õppematerjalid. Neid uusi õppematerjale on vaja ka eestikeelsetele koolidele õppe parendamiseks, et õpe oleks huvitav ega nõuaks igalt eesti kooli õpetajalt lisatööd materjalide otsimiseks, koostamiseks.
- Oluline on kaasata huvikoolid, et ka huvikoolides saaks õpilased eesti keeles õppida. Praegu ei ole näit Ida-Virumaal ega kohati ka Tallinnas saada eesti keele oskusega huvikooliõpetajaid ega ka õppematerjale. Huvikoolides õpib väga palju õpilasi ning see potentsiaal on kasutamata, sest õpetajad ei oska eesti keelt.
- Ei ole õpetajaid ja spetsialiste, on palju HEVga lapsi, kelle see ülemine mõjutav väga halvasti ja kelle jaoks on eestikeelne õpe võimatu
- Rahvuskonfliktid eestlaste ja venelaste vahel, mida õpetajad ei oska lahendada.
- Poliitilise tahte nõrkus ja igasuguste takistavate tegurite väljamõtlemine vastuseisjate poolt, vastuseisjatepoolne avalik ja nahaalne aktivism.

# Kultuurierinevuste mõju (väljavõtted lastevanemate vastustest)

- Erineva kultuuritaustaga lapsed samas rühmas ei ole negatiivne. Pigem pakub see põnevaid väljakutseid nii lastele kui ka õpetajale. Minul, kui erineva kultuuritaustaga laste rühma õpetajal, on vaid positiivsed kogemused
- Erineva kultuuriga lapsed hindavad erinevaid õppemeetodeid. Eestlased hindavad võrdsust suhtluses, noored soovivad ise mõelda ja otsustada/vastutada, vene lapsed ootavad täpset ja autoriteetset lähenemist, kus oodatakse, et õpetaja ütleb täpselt mida ja kuidas teha.
- Minu lapsed on kakskeelsed, esimene keel on eesti keel (nö. emakeel), räägivad puhtalt, kirjutavad ideaalselt. Õpivad eesti koolis ja ikka tõrjutakse “puhaste eestlaste” seast välja. Suhtlevad rohkem lastega, kel sarnaselt mitmekeelsed pered (vene, inglise, prantsuse). Ja õpetajatele on see justkui normaalne, et eraldi grupid tekivad. Mõni õpetaja üritab segada gruppe, üritab selgitada, kuidas mitmekeelsus ja -kultuursus on positiivne jne. Enamik on kahjuks mugavustsoonis ja ei püüagi võõraviha ületada.
- Kuna temperament on siiski erinev ja maailmas toimuv poliitiline olukord tekitab pidevalt vastasseise õpilaste vahel. Ka kodudes on kahjuks võetud erinevaid seisukohti teatud rahvuste suhtes ja osad lapsed toovad selle kooli kaasa, sellest tekivad eelarvamustega rühmad.
- Laps osales õpilasvahetuse programmides, õppis Tartus, Viljandimaal, Pärnus ja Võrus. Positiivne kogemus, sõbrustas igas koolis nii tüdrukutega kui ka poistega, käisid õppereisides, siamaani suhtlevad omavahel. Sai tuttavaks eesti koolide kultuuridega, mis väga erineb vene koolidest. Eesti kool on rahulik ning õpilase suhtes pole nii nõudlik kui vene kool

# Vajalik on mõttemustri muutumine ka eesti koolides

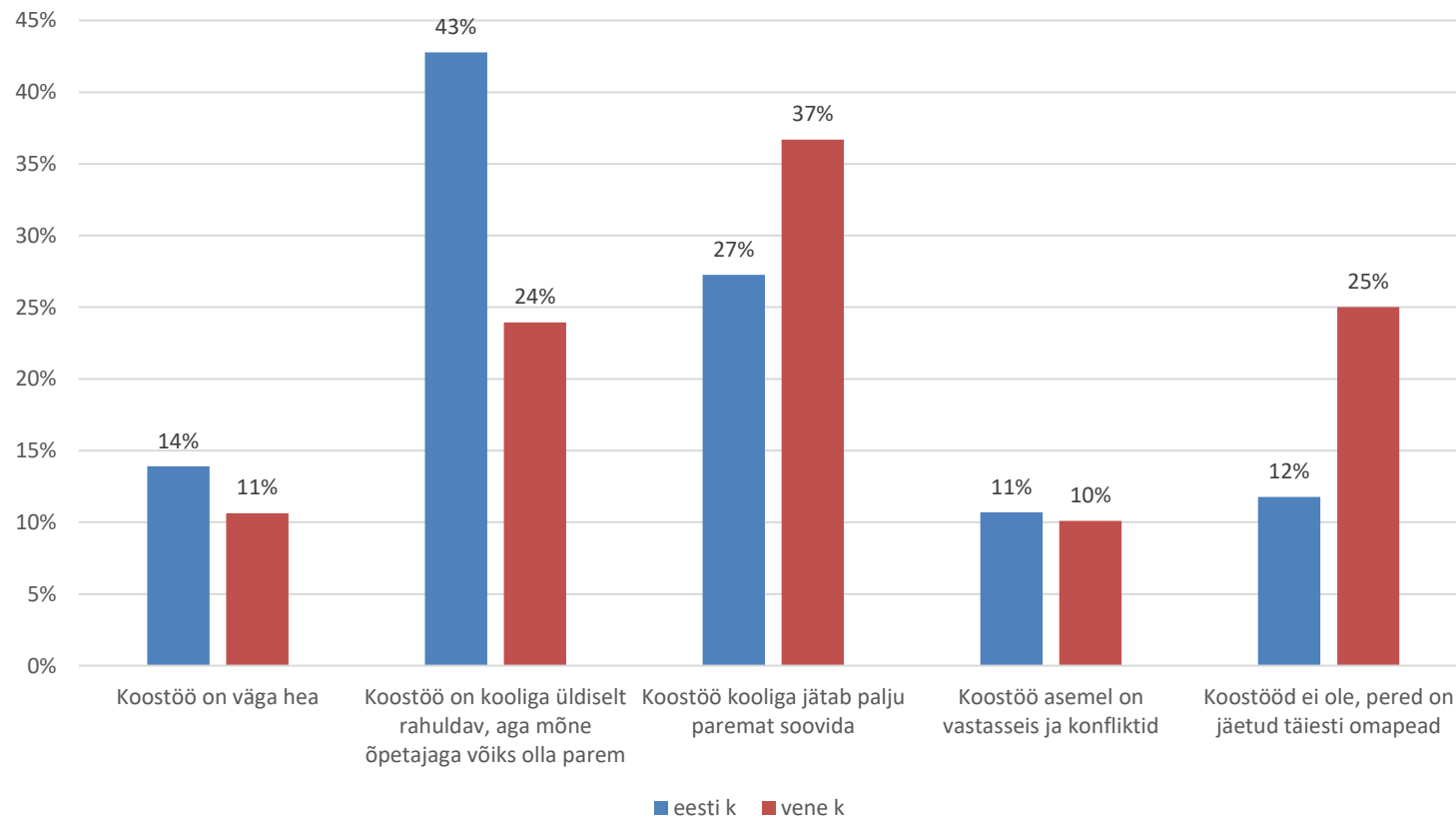
- Lugupidamine nende perede ja nende kodukeele vastu, kelle lapsed asuvad eesti keeles õppima. Lugupidav suhtumine ja perede ning laste mõistev ja viisakas kohtlemine on kindlapeale ülioluline. Kahjuks kuuleb avalikus ruumis ja eestikeelsetelt vanematelt (ja õpetajatelt ning ka koolijuhtidelt) nii äärmuslikke ning absurdseid sõnavõtte, et jääb tunne, nagu peaks muukeelsete perede lapsed oma juurtest täiesti lahti ütleva. Ärgem ikka teise äärmusse ka mingem nüüd oma hoiakutega!
- Vajalik on toetada ka eesti õppekeelga koole ja õpetajaid, see ei ole ainult vene õppekeele koolide probleem. Juba praegu õpib suur hulk muukeelseid õpilasi eesti koolides ja õpetajaid on vaja toetada. Hoiak ei ole kõigil positiivne
- Suurem probleem on see, et reformi soovitakse ellu viia, jättes siiski eestikeelseid koole eestikeelseteks ning muutes venekeelseid koole eestikeelseteks. Peaks tekkima ühine ruum eestikeelsete ning muukeelsete laste ja õpetajate jaoks. Ideaalne näide on siin Tallinna Avatud Kool.
- Kõige suuremaks probleemiks on eelarvamuslik suhtumine, mis toetab ja suurendab lõhet kahe rahvuse vahel. Selle asemel võiks mõlemad kultuurid omavahel rohkem häid, positiivseid vastastikke suhteid luua.
- Eestikeelsed koolid ja eestikeelsed lapsevanemad ei taha liiga palju muukeelseid lapsi eesti klassidesse. Väga paljud kvalifitseeritud õpetajad, kes saavad eesti keeles õpetada, ei soovi venekeelses kooli tööle minna.

Как Вы считаете, какие основные проблемы и трудности могут возникнуть у не-эстонских родителей, дети которых учатся в одном классе с эстонскими детьми ?

- Не должно возникнуть никаких проблем, если школа считает всех детей своими не разделяя их по национальному признаку
- Эстонцы слишком высокомерны
- Не будут общаться
- Страх и еще раз страх, что не примут, засмеют и другие проекции, особенно если не владеет языком
- Травля, дискриминация как со стороны детей, так и со стороны учителей. Нежелание оказывать поддержку русским детям или отсутствие ресурсов
- Родители будут испытывать страх, успевают ли в достаточной степени их ребёнок, получит ли он необходимую поддержку, не будет ли у детей конфликтов на почве различия в национальности
- Трудности с эстонским языком. Родители не смогут быть в попечительском совете, не смогут участвовать в собраниях, им будет не интересна школьная жизнь
- Недостаточная компетентность учителя, развивать обе языковые группы при абсолютно разном уровне владения языком.
- Дополнительные материальные затраты, чтобы подтягивать своих детей до нужного уровня (кто заинтересован, конечно) и психотерапия ребенку, который часто приходит из школы обиженным или недопонятым

# Hinnangud venekeelsete perede koostööle õpetajatega eestikeelsele haridusele ülemineku küsimustes

Hinnang kooli ja õpetajate koostööle venekeelsete peredega



Как Вы оцениваете сотрудничество русскоязычных семей с учителями при переходе на эстоноязычное образование?

Сотрудничество очень хорошее	11%	20
Сотрудничество удовлетворительное, но могло бы быть лучше	24%	45
Нет никакого сотрудничества	37%	69
Вместо сотрудничества – конфронтация и конфликты	10%	19

# Kuidas iseloomustate lastevanemate ja kooli suhteid eestikeelsele haridusele ülemineku protsessis?

## Eestikeelsed vastajad:

- Lastevanematel ei piisa teadmisi ja keeleoskust eestikeelse õppega seotud probleemide mõistmiseks ja kooliga koostööks. 39%
- Venekeelsed lastevanemad ei ole piisavalt teadlikud eestikeelsele haridusele ülemineku protsessist ja sellaga seotud võimalustest ja probleemidest 25%

## • Venekeelsed vastajad:

- Русскоязычным родителям не хватает знаний и языковых навыков, чтобы сотрудничать с эстоноязычной школой 72%
- Эстоноязычным учителям не хватает знаний и языковых навыков, чтобы понимать и решать проблемы учащихся, для которых эстонский язык является неродным. 57%
- Между эстоноязычной школой и русскоязычными семьями отсутствует общение и наладить контакт сложно. 39%
- Русскоязычные родители недостаточно вовлечены в решение проблем, возникающих при переходе на эстоноязычное образование. 38%
- Отсутствует доверие между учителями, преподающими на эстонском языке, и русскоязычными родителями. 30%

## Milles nähti kõige tõhusamaid meetmeid koolide ja lastevanemate vahelise usalduse ja koostöö saavutamiseks ?

- Rohkem ühiseid üritusi, kooli muutmist vanemate jaoks avatud kogukonnakeskuseks
- Lastevanematele eestikeelse õppekava ja eesti kooli traditsioonide ning koolikultuuri tutvustamine. Lastevanemate ja õpetajate ühised koolitused, sh laste vaimse tervise ja õpimotivatsiooni küsimustes
- Õpetajate täiendõpe kultuuridevaheliseks suhtluseks teise emakeelega õpilaste ja nende vanematega
- Õppevahendite kohandamine väiksema keeleoskusega õppijatele ja lastevanematele
- Pikapäevarühmade ja muude järele aitamise võimaluste kasutamine. Lastevanemate kaasamine kooliellu abiõpetajatena, tugiisikutena
- Kaasaegsete digivõimaluste parem kasutamine abivahendina keeleraskuste ületamiseks



## Какие формы сотрудничества между семьей и школой Вы считаете наиболее эффективными в связи с переходом на эстоноязычное образование?

- По возможности- не задавать домашних заданий, а все делать в школе. Классному руководителю быть всегда на связи и готовым ответить на все вопросы
- Понимаю, что каждый учитель не может владеть русским языком для общения с родителями. На мой взгляд могут быть несколько представителей в школе для общения с родителями. Общение может происходить как в устной так и в письменной форме с помощью в переводе интересующих вопросов
- Встречи, общение в игровой форме
- В одно время проходят лекции для родителей и занятия с детьми. Занятия по подготовке к школе на выходных, обязательно организовать горячее питание детям.
- Эффективными могут быть регулярные беседы на развитие и регулярный анализ развития ребёнка исходя из поставленных целей и задач на определённый период
- В каждом классе, где есть русскоязычные дети, должен быть тугиисик ( владеющий родным языком ребенка) к которому ребенок может обратиться для решения своих проблем в учебе и в социализации.
- Предлагать разностороннюю информацию об учебной программе, результатах обучения и применяемых методах. Организовать для родителей семинары и лекции по психологии и педагогике.
- Все зависит от учителя, кто то понимает, а кто идёт на принцип вы должны и обязаны и точка!
- Объяснять целесообразность реформы. Доброжелательное отношение к русскоязычному населению, которого сейчас нет.
- Сдружить русских и эстонцев семей и детей. Практика языка вовлечет русскоязычных и сделает обучение проще. Также это относится ко внешкольным мероприятиям.

## Küsimustiku lõpukommentaar ühelt venekeelselt vastajalt:

- Очень хочется, чтобы все члены общества, живущие в Эстонии, свободно и с удовольствием говорили на эстонском языке, любили и ценили этот язык и культуру, и с достоинством сохраняли свои родные язык и культуру, так же любя и ценя их. Боюсь, что СМИ и общая политическая и идеологическая направленность в данный момент не способствует ни первому, ни второму:(

# Küsimused aruteluks

- Kuidas saaks Tallinn pealinnana olla eeskujuks eestikeelsele haridusele üleminekul ja kaasa aidata ka teiste piirkondade (sh Ida-Virumaa) ülemineku probleemide lahendamisel?
- Millised on Tallinna parimad kogemused ja suurimad probleemid koostöö kujundamisel koolide/õpetajate ja eesti- ning venekeelse kogukonna perede/lastevanemate vahel?
- Millised on koostöö praktikad, mis aitavad kaasa Tallinna venekeelsete koolide õpetajate, lastevanemate ja õpilaste koostööle eestikeelsete koolide õpetajate, lastevanematega ja õpilastega rahvuslike eelarvamuste ja hirmude vastu võitlemisel?
- Kuidas on Tallinna kultuuriasutused kaasatud üleminekusse eestikeelsele haridusele, kuidas nad aitavad kaasa venekeelsete perede (sh mitte ainult tallinlaste) kodunemisele eestikeelses kultuuriruumis?